

RAAD VAN STATE, AFDELING BESTUURSRECHTSPRAAK

Xe KAMER

A R R E S T

**nr. 211.807 van 4 maart 2011
in de zaak A. 189.976/X-13.920.**

In zake : de n.v. F. INDUSTRIES
 bijgestaan en vertegenwoordigd door
 advocaat Cies Gysen
 kantoor houdend te 2800 MECHELEN
 Antwerpsesteenweg 18
 bij wie woonplaats wordt gekozen

tegen :

 het VLAAMSE GEWEST, vertegenwoordigd door de Vlaamse
 regering
 bijgestaan en vertegenwoordigd door
 advocaat Paul Aerts
 kantoor houdend te 9000 GENT
 Coupure 5
 bij wie woonplaats wordt gekozen

I. Voorwerp van het beroep

1. Het beroep, ingesteld op 13 oktober 2008, strekt tot de
nietigverklaring van het besluit van 18 juli 2008 van de Vlaamse regering
houdende de definitieve vaststelling van het gewestelijk ruimtelijk
uitvoeringsplan “Afbakening regionaalstedelijk gebied Mechelen”,
bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van 12 augustus 2008.

II. Verloop van de rechtspleging

2. De verwerende partij heeft een memorie van antwoord
ingediend en de verzoekende partij heeft een memorie van wederantwoord
ingediend.

Auditeur An Van den broeck heeft een verslag opgesteld.

De verzoekende partij heeft een verzoek tot voortzetting van het geding en een laatste memorie ingediend. De verwerende partij heeft een verzoek tot voortzetting van het geding en een laatste memorie ingediend.

De partijen zijn opgeroepen voor de terechtzitting, die heeft plaatsgevonden op 30 april 2010.

Staatsraad Jeroen Van Nieuwenhove heeft verslag uitgebracht.

Advocaat Thomas Ryckalts, die loco advocaat Cies Gysen verschijnt voor de verzoekende partij, en advocaat Paul Aerts, die verschijnt voor de verwerende partij, zijn gehoord.

Auditeur An Van den broeck heeft een met dit arrest eensluidend advies gegeven.

Er is toepassing gemaakt van de bepalingen op het gebruik der talen, vervat in titel VI, hoofdstuk II, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973.

III. Feiten

3. De verzoekende partij is eigenaar van een terrein, kadastraal bekend sectie D, nrs. 152/l, 157/w2, 157/n2, 157/p2 en 166/m2 en gelegen binnen het deelgebied nr. 2 “Strategisch stedelijk project Arsenaal-Douane” van het bestreden gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan “Afbakening regionaalstedelijk gebied Mechelen”.

4. Op 19 juli 2007 stelt de Vlaamse regering het ontwerp van gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan “Afbakening regionaalstedelijk gebied Mechelen” voorlopig vast.

Het plan omvat, naast de grenslijn van het regionaalstedelijk gebied, gebiedsgerichte voorstellen die essentieel zijn om het stedelijk

gebiedbeleid vorm te geven. Deze voorstellen hebben betrekking op bedrijvigheid, wonen en groenvoorzieningen in het stedelijk gebied.

Het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan (hierna: gewestelijk RUP) omvat 14 deelgebieden, waaronder het deelgebied nr. 2 “Strategisch stedelijk project Arsenaal-Douane”. Uit de toelichtingsnota bij het gewestelijk RUP blijkt dat dit deelgebied vooral gericht is op kantoorontwikkeling en woningbouw. Volgens de stedenbouwkundige voorschriften wordt dit deelgebied ingedeeld in gebied voor verkeers- en vervoersinfrastructuur, gebied voor stedelijke ontwikkeling, gebied voor diensten bij waterinfrastructuur, natuurgebied, gemengd openruimtegebied, een specifiek regionaal bedrijventerrein voor spoorweggebonden bedrijven, een specifiek regionaal bedrijventerrein voor kantoren, parkgebied en woongebied.

5. Naar aanleiding van het openbaar onderzoek dat tussen 5 oktober 2007 en 3 december 2007 over het ontwerp wordt georganiseerd, worden 4.000 bezwaarschriften ingediend, waaronder een door de verzoekende partij. In het bezwaarschrift voert de verzoekende partij in essentie de schending van de motiveringsplicht aan, alsook van de artikelen 3, 4, 38 en 39, § 1, derde lid van het decreet van 18 mei 1999 houdende de organisatie van de ruimtelijke ordening. Voorts stelt ze dat geen grondige watertoets, noch een plan-milieu-effectrapportage werd uitgevoerd en betoogt ze dat het bestreden gewestelijk RUP “excelleert” in onduidelijkheid, terwijl het van kracht zijnde bijzonder plan van aanleg, dat door het bestreden gewestelijk RUP wordt opgeheven, rechtszekerheid creëert.

6. Op 3 juni 2005 had de cel Mer van de afdeling Algemeen Milieu- en Natuurbeleid naar aanleiding van de plenaire vergadering over het voorontwerp van het betrokken gewestelijk RUP reeds het volgende ongunstige advies gegeven:

“(…)

Vastgesteld wordt dat de plenaire vergadering plaatsheeft en in de toelichtingsnota bij het dossier niet wordt aangetoond dat voldaan is aan de verplichtingen van artikel 4.1.4. §2 noch aan 4.2.2. §5 van het ‘decreet tot aanvulling van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen

inzake milieubeleid met een titel betreffende de milieueffect- en veiligheidsrapportage’.

Evenmin wordt aangetoond dat voldaan is aan de richtlijn 2001/42/EG van 27 juni 2001 betreffende ‘de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma’s’ met name het ‘plan dat wordt voorbereid met betrekking tot ...landbouw, industrie, vervoer, waterbeheer, ruimtelijke ordening of grondgebruik en die het kader vormen voor de toekomstige vergunningen voor de bijlage I en/of II bij de Richtlijn 85/337/EEG genoemde projecten zoals o.a. industrieterreinontwikkeling, kantoren, stadsontwikkelingsprojecten, primaire wegenis,...

Op p. 36 wordt 1 bladzijde gewijd aan de betreffende regelgeving.

Er is inderdaad nog geen uitvoeringsbesluit inzake plan-mer, maar de inhoud van het decreet en EU-plan-mer-richtlijn geven duidelijk aan welke elementen moeten beoordeeld worden. Ook zijn er reeds plan-Mer’s lopende als richtsnoer.

In deel 3 zijn geen inhoudelijke resultaten van het doorlopen proces opgenomen.

Er wordt aangegeven welke alternatieven niet weerhouden worden, maar niet waarom en hoe dit geëvalueerd is en welke dan de verantwoording is van de weerhouden keuze uit milieuoogpunt.

(...)

In deel 4 zijn enkele plan-mer-elementen opgenomen.

Over de toetsing aan geluid- of luchtkwaliteit bijv. worden geen resultaten weergegeven.

(...)

Gezien het ontbreken van de plan-milieueffectbeoordeling en (...) niet alle afwegingselementen voor de grenslijn uit milieuoogpunt kan de Cel Mer geen gunstig advies geven op het voorliggend voorontwerp voor de afbakening van het stedelijk gebied Mechelen”.

7. Op 25 oktober 2007 geeft de gemeenteraad van Zemst een gunstig advies over het betrokken ontwerp.

Op 19 november 2007 brengt de gemeenteraad van Sint-Katelijne-Waver een negatief advies uit. Over de milieueffectrapportage stelt zij onder meer het volgende:

“B1. Bij het gewestelijk RUP werd geen plan-MER gevoegd omdat volgens p38 van de toelichtende nota geen uitvoeringsbesluiten bestaan bij het decreet van 18 december 2002. Dit decreet zelf werd reeds gewijzigd op 22 april 2005 en werd uitvoerbaar gemaakt voor projecten door het besluit van de Vlaamse regering van 10 december 2004. Bij de opmaak van het gewestelijk RUP werd rekening gehouden met verschillende milieuaspecten maar het RUP zelf onttrekt zich op deze manier aan de MER-plicht zoals bepaald in de Europese richtlijn betreffende de milieubeoordeling van bepaalde plannen en programma’s.

(...)

De motivatie om geen plan-MER toe te voegen is volgens de gemeente niet correct gefundeerd. Voor de opmaak van een dergelijk uitvoeringsplan dient minstens de Europese richtlijn gevolgd te worden betreffende de milieubeoordeling van bepaalde plannen en programma's zoals gevraagd door de Cel Mer in hun schrijven van 03 juni 2005".

Op 20 november 2007 verstrekt de provincieraad van Vlaams-Brabant een gunstig advies.

Op 22 november 2007 geeft de provincieraad van Antwerpen een voorwaardelijk gunstig advies.

Het advies van 30 november 2007 van de gemeenteraad van Mechelen is laatijdig, maar werd naar aanleiding van het openbaar onderzoek over het ontwerp tijdig als bezwaar ingediend door het college van burgemeester en schepenen.

8. Op 1 april 2008 geeft de Vlacoro een gedeeltelijk gunstig advies over het ontwerp van het betrokken gewestelijk RUP en adviseert ze om onder meer het betrokken deelgebied nr. 2 "Arsenaal-Douane" "niet op te nemen in dit gewestelijk RUP, maar (dit) voorwerp te laten zijn van (een apart RUP, dat) zowel juridisch als stedenbouwkundig beter onderbouwd (dient) te zijn".

Over het plan-MER luiden de eigen opmerkingen van de Vlacoro als volgt:

"Overeenkomstig artikel 4.2.2., § 5, tweede lid van het decreet houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid, zoals ingevoerd bij decreet van 18 december 2002, kan de plenaire vergadering slechts worden aangekondigd nadat de initiatiefnemer van het ontwerp-RUP ten aanzien van de administratie Leefmilieu heeft aangetoond dat voldaan werd aan de verplichtingen inzake milieu-effectbeoordeling. De commissie verwijst dan ook in eerste instantie naar de betreffende plenaire vergadering van 3 juni 2005, waarbij werd verwezen naar het in conclusie ongunstig advies ter zake van AMINABEL-Cel MER.

Het verslag van de plenaire vergadering vermeldt hieromtrent: 'Er worden vooral verduidelijkingen gevraagd naar de reden voor opnemen van gebieden en de afweging ervan vanuit milieuoogpunt. Er wordt bemerkt dat er geen onderzoek is gebeurd naar de luchtkwaliteit en geluidskwaliteit. Verder worden ook tekstuele bemerkingen gegeven bij de verschillende hoofdstukken van de toelichtingsnota. De afdeling Ruimtelijke Planning merkt hierbij op dat in overleg met de Cel Mer zal nagekeken worden welke informatie als bijlage aan het plan moet worden toegevoegd om het afgesproken integratiespoor te kunnen volgen'.

De Commissie wijst dus op een mogelijke onwettigheid in de totstandkoming van het RUP, zeker voor wat betreft Deelgebied 2 ‘Arsenaal-Douane’, Deelgebied 3 ‘Veiling Zuid’ en Deelgebied 7 ‘R6 Zuid-Otterbeek.

De Commissie verleent hieromtrent alvast een negatief advies en stelt dan ook voor om voorafgaand juridisch onderzoek te laten voeren alvorens verdere stappen in de procedure te nemen”.

9. Op 1 juli 2008 brengt de afdeling wetgeving van de Raad van State advies uit over het ontwerp van besluit van de Vlaamse regering houdende de definitieve vaststelling van het betrokken gewestelijk RUP.

10. Bij het bestreden besluit van de Vlaamse regering van 18 juli 2008 wordt het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan “Afbakening regionaalstedelijk gebied Mechelen” definitief vastgesteld. Het bestreden besluit overweegt onder meer:

“Overwegende dat Vlacoro op basis van sommige bezwaren, opmerkingen en adviezen adviseert om de deelgebieden ‘Arsenaal-Douane’, ‘Veiling Zuid’ en ‘R6 Zuid-Otterbeek’ niet op te nemen in het gewestelijk RUP; dat Vlacoro enerzijds voorafgaand juridisch onderzoek vraagt omtrent een mogelijke onwettigheid in de totstandkoming van het RUP aangaande de plan-MER, in het bijzonder wat betreft de genoemde deelplannen; dat uit juridisch nazicht blijkt dat het RUP wat betreft de plan-MER wel degelijk op een wettige manier is tot stand gekomen;

Overwegende dat voor het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan ‘afbakening regionaalstedelijk gebied Mechelen’ het integratiespoor werd gevolgd voor de plan-m.e.r.; dat dit betekent dat het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid, aangevuld bij decreet van 18 december 2002 van toepassing is en meer bepaald het artikel 4.1.4., § 2. dat de kenmerken behandelt waaraan een plan-m.e.r. moet voldoen; dat het artikel waarnaar verwezen wordt door de Vlacoro een artikel is dat van toepassing is voor zover het integratiespoor niet gevolgd werd voor een RUP en waarbij het dan ook nog moet gaan om een thematisch RUP;

Overwegende dat onder de bepalingen van het decreet van 18 december 2002 geen procedure werd voorgeschreven voor een plan-m.e.r. volgens het integratiespoor; dat in het wijzigingsdecreet van 27 april 2007 dat wel werd opgenomen omdat na evaluatie van de werking van het decreet van 2002 het belangrijk geacht werd om toch een procedure te voorzien voor het integratiespoor en er een uitvoeringsbesluit is uitgewerkt voor het integratiespoor over een RUP namelijk het Besluit van de Vlaamse Regering van 18 april 2008 betreffende het integratiespoor voor de milieueffectrapportage over een ruimtelijk uitvoeringsplan; dat deze nieuwe wetgeving evenwel niet van toepassing is op het voorliggend RUP;

Overwegende dat het integratiespoor betekent dat het rapport geïntegreerd is in de toelichtingsnota of dat er een apart document plan-MER beschikbaar is; dat deze werkwijze nogmaals bevestigd is in het Besluit van de Vlaamse Regering van 18 april 2008 betreffende het integratiespoor voor de milieueffectrapportage over een ruimtelijk uitvoeringsplan;

Overwegende dat in het verslag van de plenaire vergadering over het voorontwerp RUP onder meer opmerkingen werden gemaakt door AMINABEL-Cel MER; dat de tekst van de toelichtingsnota na de plenaire vergadering in het licht van deze opmerkingen werd aangepast zodat het ontwerp RUP dat voorlag voor voorlopige vaststelling aangepast was aan deze opmerkingen; dat de opmerkingen kunnen gelijkgesteld worden aan de opmerkingen die in een goedkeuringsverslag van een plan-MER opgenomen zijn; dat ook in een dergelijk geval wordt nagegaan hoe de toelichtingsnota kan verbeterd worden rekening houdend met de opmerkingen;

Overwegende dat Vlacoro een betere stedenbouwkundige onderbouwing vraagt van de drie genoemde deelplannen; dat voor wat betreft de mobiliteitseffecten wordt verwezen naar de behandeling van de eigen opmerkingen van Vlacoro; dat erop kan gewezen worden dat op andere plaatsen in het advies van Vlacoro wordt gesteld dat onderzoek en de voorstellen voldoende zijn onderbouwd en gemotiveerd en voldoende garantie bieden voor een kwaliteitsvolle invulling; dat Vlacoro niet specifiek aangeeft welke stedenbouwkundige aspecten dan wel ontbreken; dat na afweging wordt geoordeeld dat geen bijkomende onderbouwing vereist is;

(...)

- Deelgebied 2: strategisch project Arsenaal-Douane:

Overwegende dat het gebied in de gewenste ruimtelijke structuur voor het regionaalstedelijk gebied Mechelen wordt aangeduid als strategisch project; dat het een plek is die een belangrijke motor vormt voor stedelijke ontwikkeling; dat conform de uitgewerkte visie op het gebied bijkomende mogelijkheden worden gegeven aan economische ontwikkeling op de site van het Arsenaal en het Douaneplein; dat gezien de ligging aan het station het wenselijk is de bedrijventerreinen te (bestemmen) in functie van de bestaande activiteiten en nieuwe kantoren en kantoorachtigen en het niet wenselijk is deze te bestemmen als gemengd regionaal bedrijventerrein; dat een waterfrontontwikkeling voor woningbouw wordt voorzien aan het kanaal; dat daarnaast gestreefd wordt naar het optimaliseren van de ontsluiting van de site; dat in uitvoering van deze doelstellingen een herbestemming van het volledige gebied in functie van de vooropgestelde doelstellingen wenselijk is;

Overwegende dat in verschillende opmerkingen, bezwaren en adviezen gepleit wordt om rekening te houden met een recente studie voor de herinrichting van het station en de ontsluiting van het gebied; dat ook los van deze vraag door andere bezwaarindieners aanpassingen aan het plan worden gevraagd; dat wordt geopteerd om het plan en de voorschriften te verruimen zodat meer flexibiliteit wordt geboden voor de realisatie van de geplande projecten; dat het ‘gebied voor spoorinfrastructuur’ wordt omgezet naar ‘gebied voor verkeers- en vervoersinfrastructuur’; dat enkele

grenscorrecties werden doorgevoerd aan deze zone ter hoogte van de spoorbocht richting Dryport; dat de symbolische aanduiding van de stedelijke boulevard verlegd wordt in de richting van de sporen; dat het gebied voor stationsomgeving wordt omgezet naar gebied voor stedelijke activiteiten en uitgebreid aan de achterzijde van het station en bijgevolg het gebied voor kantoren wordt verkleind; dat de bestaande ondergrondse hoogspanningsleiding conform de bestaande toestand op het verordenend grafisch plan wordt aangeduid; dat in functie van de ontsluiting van de woonwijk Spreeuwenhoek - buiten het plangebied gelegen - naar de Leuvensesteenweg een indicatieve ontsluitingspijl in overdruk op het bestemmingsplan wordt aangeduid op het parkgebied waarbij bepalingen zijn opgenomen in functie van het minimaal versnipperen van het parkgebied; dat de bestaande feitelijke toestand m.b.t. beschermde monumenten werd aangevuld; dat enkele verduidelijkingen werden doorgevoerd aan de toelichtende kolom bij de stedenbouwkundige voorschriften; dat de aanduiding van de doortrekking van de Motstraat symbolisch aangeduid blijft omdat het tracé nog niet vastligt; dat de verschillende bemerkingen geen aanpassingen aan de woongebieden vereisen; dat deze aanpassingen in overeenstemming zijn met het advies van Vlacoro;

Overwegende dat het advies van Vlacoro op enkele punten niet wordt gevolgd; dat Vlacoro vraagt de mogelijkheid voor de ontwikkeling van een multimodaal stadsdistributiesysteem in te schrijven; dat er beleidsmatig voor werd gekozen op deze locatie geen watergebonden bedrijventerrein te voorzien gezien de andere potenties van de locatie; dat op vraag van de NMBS een aantal kleine percelen uit het deelplan worden gelaten omdat deze niet van nut zijn voor de aanleg van spoorweginfrastructuur; dat Vlacoro adviseert dat deze bestemmingswijziging via een gemeentelijk RUP kan geregeld worden; dat dit gezien de beperkte omvang van de percelen tot onnodige planvorming- en last zou leiden; dat een aanpassing in die zin niet fundamenteel raakt aan het opzet van het plan; dat hetzelfde geldt voor de vraag om geen reception facilities toe te laten in het 'gebied voor diensten bij waterinfrastructuur'; dat bijgevolg de voorschriften in die zin worden aangepast;

(...)

- Over de eigen opmerkingen van Vlacoro (andere dan de planMER)

Overwegende dat Vlacoro vaststelt dat vele bezwaren en adviezen handelen over de mobiliteitsproblematiek en multimodaliteit; dat zij van mening is dat deze onvoldoende werd onderzocht en dat voorafgaande studie op dat vlak noodzakelijk is; dat aan de toelichtingsnota een hoofdstuk werd toegevoegd over de te verwachten mobiliteitseffecten van de geplande projecten zoals voorzien in het RUP; dat dit werd aangevuld met informatie uit gekende studies; dat ook bij de diverse deelplannen zonodig aanpassingen aanvullingen in die zin werden doorgevoerd; dat zodoende tegemoet wordt gekomen aan het algemene advies en de specifieke adviezen per plangebied betreffende mobiliteit door de Vlacoro;

(...)"

IV. Ontvankelijkheid van het beroep

Standpunt van de partijen

11. In haar memorie van antwoord betoogt de verwerende partij dat het voorwerp van het beroep tot nietigverklaring moet worden beperkt tot deelgebied nr. 2 “Arsenaal-Douane” van het betrokken gewestelijk RUP, aangezien uit het verzoekschrift niet blijkt welk belang de verzoekende partij heeft bij de vernietiging van het gehele plan, terwijl haar eigendom volledig binnen het voornoemde deelgebied is gelegen. De verschillende deelgebieden van het plan staan los van elkaar, zodat een gebeurlijke onwettigheid van het betrokken deelgebied er niet toe leidt dat de andere deelgebieden niet meer zinvol zouden kunnen bestaan. Een eventuele gedeeltelijke vernietiging is bijgevolg niet van aard de algemene economie van het bestreden plan aan te tasten.

12. De verzoekende partij stelt aangaande haar belang dat ze eigenaar is van terreinen, “gelegen binnen de omschrijving van het plangebied meer bepaald van deelgebied 2 ‘Strategisch stedelijk project Arsenaal-Douane’” van dit gewestelijk RUP, die deel uitmaken van de zogenaamde Arsenaalsite, gekend onder de benaming “Bedrijvenpark Raghenon”. Verder argumenteert ze dat het betrokken deelgebied niet planologisch isoleerbaar is en een gebeurlijke gedeeltelijke vernietiging de algemene economie van het plan in gevaar brengt, aangezien uit de toelichtende nota bij het bestreden gewestelijk RUP blijkt dat de verschillende deelgebieden samen de nodige ruimte voorzien om het aanbodbeleid inzake bedrijventerreinen en woongelegenheden vorm te geven binnen de stad Mechelen als economisch knooppunt. Vermits niet alleen deelgebied nr. 2, maar ook de deelgebieden nrs. 3, 4 en 5 voorzien in bedrijventerreinen, zou een gedeeltelijke vernietiging het aanbodbeleid aantasten. Bovendien betreft het betrokken deelgebied tevens een strategisch stedelijk project waarvoor het Vlaamse Gewest uitsluitend bevoegd is.

Beoordeling

13. Een gewestelijk RUP is in beginsel één en ondeelbaar. Een gedeeltelijke nietigverklaring is bijgevolg enkel mogelijk indien vaststaat dat het betreffende gebiedsdeel afgesplitst kan worden van de rest van het plan en dat de overheid ook afgezien van het afgesplitste gedeelte voor het overige dezelfde beslissing zou hebben genomen. Er anders over oordelen zou tot gevolg hebben dat de Raad van State zich op het domein van de beleidsuitoefening van de betrokken overheid zou begeven en zou overgaan tot hervorming, en niet nietigverklaring, van de beslissing waarvan het betreffende gebiedsdeel een onlosmakelijk onderdeel is, vermits het plan voor het overige hoe dan ook zou blijven bestaan.

Uit de opdeling van het gewestelijk RUP, naast de vastlegging van de grenslijn, in verschillende deelgebieden, enerzijds, en uit het feit dat de verzoekende partij met betrekking tot haar belang zelf uiteenzet dat haar eigendom gelegen is binnen de omschrijving van het deelgebied nr. 2 “Strategisch stedelijk project Arsenaal-Douane” en deel uitmaakt van de Arsenaalsite, anderzijds, kan worden afgeleid dat de verzoekende partij slechts belang heeft bij een gedeeltelijke nietigverklaring, beperkt tot het desbetreffende deelgebied, en dat een dergelijke vernietiging mogelijk is zonder afbreuk te doen aan de algemene economie van het plan.

Uit het loutere gegeven dat ook enkele andere deelgebieden voorzien in bedrijventerreinen, kan nog niet worden afgeleid dat een gedeeltelijke vernietiging van het bestreden besluit de algemene economie van het gewestelijk RUP in het gedrang brengt.

Het voorwerp van het beroep moet bijgevolg worden beperkt tot deelgebied nr. 2 “Strategisch stedelijk project Arsenaal-Douane” van het bestreden gewestelijk RUP “Afbakening regionaalstedelijk gebied Mechelen”.

Het beroep is onontvankelijk in zoverre het betrekking heeft op de overige deelgebieden van het bestreden plan.

V. Onderzoek van de middelen

A. Eerste middel

Standpunt van de partijen

14. In een eerste middel wordt de schending aangevoerd van de artikelen 38, § 1 en 42, § 5 van het decreet van 18 mei 1999 houdende de organisatie van de ruimtelijke ordening (hierna: DRO), van de artikelen 4.2.1 en 4.2.2 van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid (hierna: DABM), van de artikelen 3, tweede lid, 4, 5, 6, 8 en 9 van de Richtlijn 2001/42/EG van het Europees Parlement en de Raad van 27 juni 2001 betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma's (hierna: SEA-richtlijn), van het zorgvuldigheidsbeginsel en de formele motiveringsplicht. Tevens wordt machtsoverschrijding aangevoerd.

De verzoekende partij bekritiseert in wezen het feit dat geen plan-MER werd opgemaakt, terwijl in het betrokken deelgebied “Arsenaal-Douane” project-MER-plichtige projecten worden ontwikkeld, met name voor de volgende in bijlage II bij de richtlijn 85/337/EEG genoemde projecten:

4. Productie en verwerking van metalen

i) Inrichtingen voor het vervaardigen van spoorwegmaterieel met een oppervlakte van 1 ha of meer, of voor het herstellen ervan met een oppervlakte van 5 ha of meer;

10. Infrastructuurprojecten

a) Industrierreinontwikkeling met een oppervlakte van 50 ha of meer en

e) Aanleg van wegen met 4 of meer rijstroken over een lengte van 1 km tot 10 km.

In haar bezwaarschrift heeft de verzoekende partij gewezen op de directe werking van de SEA-richtlijn, waardoor het plan een milieubeoordeling moet bevatten in de zin van die richtlijn. Voorts heeft het bestreden besluit ten onrechte toepassing gemaakt van het integratiespoor uit het DABM, aangezien de betrokken decretale bepaling ten tijde van het nemen van de bestreden beslissing nog niet van toepassing was. Bovendien voldoet de “milieubeoordeling” in de toelichtingsnota bij het ontwerp van het gewestelijk

RUP niet aan de essentiële kenmerken waaraan een MER volgens de bepalingen van het decreet moet voldoen, aangezien geen systematische en wetenschappelijke analyse en evaluatie van de gevolgen van het plan voor mens en milieu wordt uitgevoerd. Overigens is een loutere toetsing aan de betrokken bepaling van het DABM niet wettig, aangezien de SEA-richtlijn van toepassing was en de “milieubeoordeling” in de toelichtingsnota niet voldoet aan de in die richtlijn gestelde eisen. De cel Mer heeft in haar negatief advies over het voorontwerp van het gewestelijk RUP opgemerkt dat conform de op dat moment bestaande regelgeving een milieueffectbeoordeling, dan wel een milieueffectrapportage, noodzakelijk was. De aanpassingen van de toelichtingsnota aan de opmerking van de cel Mer kan geenszins worden gelijkgesteld met de aanvullende bijzondere richtlijnen die in een goedkeuringsverslag in de zin van het DABM kunnen worden opgenomen. Voorts is het bezwaar van de verzoekende partij met betrekking tot de toepassing van de SEA-richtlijn niet onderzocht of beoordeeld, evenmin als het bezwaar van de gemeenteraad van Sint-Katelijne-Waver, aangezien noch het advies van de Vlacoro, noch het bestreden besluit het “integratiespoor” toetst aan die richtlijn.

15. De verwerende partij antwoordt dat het plan-MER in de toelichtingsnota bij het gewestelijk RUP werd geïntegreerd. Ze benadrukt dat de opmerkingen die in de plenaire vergadering worden gemaakt, wel gelijkgesteld kunnen worden met de opmerkingen die in een goedkeuringsverslag van een plan-MER zijn opgenomen. De SEA-richtlijn sluit niet uit dat bij een milieubeoordeling gebruikt wordt gemaakt van een integratiespoorbenadering. Voorts wordt in het bestreden besluit enkel de toepasselijke regelgeving toegelicht, alsook de keuze voor de toepassing van het integratiespoor. De verzoekende partij gaat er bijgevolg ten onrechte van uit dat het integratiespoor werd gevolgd omdat er nog geen uitvoeringsbesluiten bij het DABM bestonden. Zowel in het derde en het vierde deel van de toelichtingsnota wordt het doorlopen proces beschreven en worden bepaalde keuzes toegelicht. Daarbij werd steeds rekening gehouden met milieuoverwegingen, die ook doorwerken in de stedenbouwkundige voorschriften. Waar dat nuttig was, werd bijkomende informatie over de milieueffecten vermeld.

In haar laatste memorie betoogt de verwerende partij dat de toepassing van het integratiespoor het bestreden besluit niet onwettig maakt, ook al was de regelgeving dienaangaande nog niet van toepassing. De toepassing van het integratiespoor was immers niet in strijd met de op het ogenblik van het nemen van het bestreden besluit bestaande bindende bepalingen. Alle verantwoordingen, keuzes en alternatieven, zijnde de elementen van de betrokken bepaling van het DABM, werden opgenomen in de toelichtingsnota, zodat de milieueffecten op afdoende wijze werden onderzocht en de beoordeling meer omvat dan een loutere algemene verwijzing naar het doorlopen proces. Voorts stelt de verwerende partij dat in het bestreden besluit en in de toelichtingsnota de bezwaren en opmerkingen over het ontbreken van een plan-MER en over de vastgestelde tekortkomingen op afdoende wijze werden beantwoord en weerlegd. Artikel 4.2.2, § 5, tweede lid DABM, waarnaar in het advies van de Vlacoro wordt verwezen, is te dezen niet van toepassing, aangezien het enkel betrekking heeft op thematische RUP's. Ten slotte benadrukt de verwerende partij nog dat de motivering met betrekking tot het milieueffectrapport niet in het besluit houdende de definitieve vaststelling van het gewestelijk RUP zelf moet worden opgenomen.

Beoordeling

16. Artikel 3.2 van de SEA-richtlijn luidt als volgt :

“Onverminderd lid 3, wordt een milieubeoordeling gemaakt van alle plannen en programma's

a) die voorbereid worden met betrekking tot landbouw, bosbouw, visserij, energie, industrie, vervoer, afvalstoffenbeheer, waterbeheer, telecommunicatie, toerisme en ruimtelijke ordening of grondgebruik en die het kader vormen voor de toekenning van toekomstige vergunningen voor de in bijlagen I en II bij Richtlijn 85/337/EEG genoemde projecten, of

b) waarvoor, gelet op het mogelijk effect op gebieden, een beoordeling vereist is uit hoofde van de artikelen 6 of 7 van Richtlijn 92/43/EEG”.

Artikel 3.4 van de SEA-richtlijn luidt als volgt :

“Voor andere dan de in lid 2 bedoelde plannen en programma's, die het kader vormen voor de toekenning van toekomstige vergunningen voor

projecten, bepalen de lidstaten of het plan of het programma aanzienlijke milieueffecten kan hebben”.

Artikel 13.1 van de SEA-richtlijn luidt als volgt :

“De lidstaten doen de nodige wettelijke en bestuursrechtelijke maatregelen in werking treden om vóór 21 juli 2004 aan deze richtlijn te voldoen. De lidstaten stellen de Commissie onverwijld in kennis van de genomen maatregelen”.

Overeenkomstig artikel 13 van de SEA-richtlijn moest deze richtlijn aldus uiterlijk op 21 juli 2004 in de interne rechtsorde zijn omgezet. Het decreet van 18 december 2002 tot aanvulling van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid met een titel betreffende de milieueffect- en veiligheidsrapportage heeft de SEA-richtlijn omgezet voor wat betreft het Vlaamse Gewest.

Het decreet van 27 april 2007 houdende wijziging van titel IV van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid en van artikel 36ter van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu heeft weliswaar wijzigingen aangebracht in de aangehaalde decretale omzettingbepalingen, maar overeenkomstig artikel 49 van het decreet van 25 mei 2007 houdende diverse bepalingen inzake leefmilieu, energie en openbare werken zijn deze wijzigingen eerst van toepassing op “ruimtelijke uitvoeringsplannen, waarvan de plenaire vergadering gehouden wordt zes maanden na de datum van inwerkingtreding van hoofdstuk II van titel IV van het decreet van 5 april 1995, zoals vervangen door het decreet van 27 april 2007”. Aangezien de plenaire vergadering met betrekking tot het bestreden plan op 3 juni 2005 werd gehouden, zijn de bepalingen van het DABM van toepassing zoals die zijn ingevoegd bij het voornoemde decreet van 18 december 2002.

Het toentertijd geldende artikel 4.2.1 DABM luidt als volgt:

“Art. 4.2.1. Voorgenomen plannen en programma’s worden, alvorens ze kunnen worden goedgekeurd, aan een milieueffectrapportage onderworpen in de gevallen bepaald in dit hoofdstuk”.

Het toentertijd geldende artikel 4.2.2, §§ 1 tot 3 DABM luidt als volgt:

“§ 1. De Vlaamse regering wijst, aan de hand van de criteria die worden omschreven in de bij dit decreet gevoegde bijlage I, de plannen en programma's aan die worden onderworpen aan de in dit hoofdstuk bedoelde vorm van milieueffectrapportage.

§ 2. De Vlaamse regering beslist geval per geval en aan de hand van de criteria die worden omschreven in de bij dit decreet gevoegde bijlage I, of andere plannen en programma's dan die vermeld in §§ 1 en 3 al dan niet worden onderworpen aan de in dit hoofdstuk bedoelde vorm van milieueffectrapportage omdat zij aanzienlijke milieueffecten kunnen hebben.

§ 3. De Vlaamse regering wijst de plannen en programma's aan die niet worden onderworpen aan de in dit hoofdstuk bedoelde vorm van milieueffectrapportage omdat de desbetreffende besluitvormingsprocedure de in artikel 4.1.4, § 2, opgesomde essentiële kenmerken van de milieueffectrapportage heeft”.

Er werd door de Vlaamse regering geen uitvoeringsbesluit met betrekking tot het toepassingsgebied van de plannen en programma's die in de Vlaamse regelgeving in aanmerking kunnen komen voor de uitvoering van de planmilieueffectrapportage (hierna: plan-MER) uitgevaardigd, zodat ten tijde van het nemen van de bestreden besluiten, de omzetting van de SEA-richtlijn op onvolledige wijze was gebeurd en de relevante bepalingen van het DABM aldus nog niet operationeel waren.

Een richtlijnbeepaling heeft evenwel directe werking in de Belgische rechtsorde wanneer de omzettingstermijn voor de betrokken richtlijn is verstreken en indien zij duidelijke en onvoorwaardelijke bepalingen bevat die geen verdere substantiële interne uitvoeringsmaatregel door communautaire of nationale overheden behoeven om het gewild effect op nuttige wijze te bereiken.

Artikel 3.4 van de SEA-richtlijn blijkt nadere substantiële interne uitvoeringsmaatregelen te vereisen, zodat zij geen directe werking heeft in de Belgische interne rechtsorde. De plicht die artikel 3.2 SEA-richtlijn aan de lidstaten oplegt om onder meer plannen die aanleiding geven tot MER-plichtige projecten te onderwerpen aan een milieubeoordeling, is daarentegen voldoende duidelijk en nauwkeurig om te kunnen aannemen dat deze bepaling directe werking heeft in de Belgische interne rechtsorde.

17. De verzoekende partij voert in haar middel aan dat het bestreden plan voor wat betreft het deelgebied nr. 2 “Strategisch stedelijk project Arsenaal-Douane” geen plan-MER werd opgesteld overeenkomstig de zo-even

aangehaalde richtlijnbe­paling, voor wat betreft een aantal projecten, bedoeld in bijlage II bij de richtlijn 85/337/EEG van de Raad van 27 juni 1985 betreffende de milieu-effectbeoordeling van bepaalde openbare en particuliere projecten (hierna: richtlijn 85/337/EEG), zoals omgezet bij het besluit van de Vlaamse regering van 10 december 2004 houdende vaststelling van de categorieën van projecten onderworpen aan milieueffectrapportage. De door de verzoekende partij aangehaalde aan milieueffectrapportage onderworpen categorieën van projecten zijn opgenomen in bijlage II, punt 4, i) en punt 10, a) en e) van dat besluit en luiden als volgt:

“4. Productie en verwerking van metalen

i) Inrichtingen voor het vervaardigen van spoorwegmaterieel met een oppervlakte van 1 ha of meer, of voor het herstellen ervan met een oppervlakte van 5 ha of meer;

(...)

10. Infrastructuurprojecten

a) Industrierreinontwikkeling met een oppervlakte van 50 ha of meer

(...)

e) Aanleg van wegen met 4 of meer rijstroken over een lengte van 1 km tot 10 km”.

Door de verwerende partij wordt de toepasselijkheid van de verplichting inzake milieueffectrapportage voor wat betreft de genoemde projecten niet betwist.

18. De stelling van de verwerende partij dat te dezen het integratiespoor werd gevolgd en dat deze werkwijze niet in strijd was met de op het ogenblik van het nemen van het bestreden besluit bestaande bindende bepalingen, gaat voorbij aan het gegeven dat artikel 4.2.4, § 1 DABM, zoals gewijzigd bij het decreet van 27 april 2007 houdende wijziging van titel IV van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid en van artikel 36ter van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbewoud en het natuurlijk milieu, die de mogelijkheid tot integratie van een plan-MER betreft, geen rechtsgrond vormt voor de voormelde integratie, aangezien deze bepaling, ingevolge artikel 49 van het decreet van 25 mei 2007 houdende diverse bepalingen inzake leefmilieu, energie en openbare werken, slechts van toepassing is op ruimtelijke uitvoeringsplannen waarvan de plenaire

vergadering gehouden wordt zes maanden na de datum van de inwerkingtreding van het decreet van 27 april 2007, zijnde zes maanden na 1 december 2007, en de plenaire vergadering in casu op 3 juni 2005 werd gehouden.

De stelling van de verwerende partij dat de richtlijn zich niet verzet tegen het volgen van een integratiespoor, neemt niet weg dat alleszins een internrechtelijke rechtsgrond voorhanden moet zijn om middels een integratiespoor te voldoen aan de verplichtingen inzake milieueffectrapportage, hetgeen te dezen niet het geval blijkt te zijn.

19. Het toentertijd geldende artikel 4.2.7, § 1 DABM luidt als volgt:

“Tenzij anders is bepaald in de beslissing, bedoeld in artikel 4.2.5, § 1, bestaat het plan-MER ten minste uit de volgende onderdelen:

1° een algemeen deel dat de volgende informatie bevat:

a) een beschrijving van de doelstellingen en krachtlijnen van het voorgenomen plan of programma en van het verband met andere, relevante plannen en programma's;

b) een overzicht van de motieven voor het voorgenomen plan of programma;

c) een schets van de beschikbare alternatieven voor het voorgenomen plan of programma of onderdelen ervan; onder meer inzake doelstellingen, locaties en wijze van uitvoering of inzake de bescherming van het milieu;

d) een vergelijking tussen het voorgenomen plan of programma en de beschikbare alternatieven die redelijkerwijze onderzocht kunnen worden, alsmede de motivatie voor de selectie van de te onderzoeken alternatieven;

(...)

2° een deel betreffende de milieueffecten dat de volgende informatie bevat:

a) een beschrijving van de methodieken die werden gebruikt voor de bepaling en de beoordeling van de milieueffecten;

b) een beschrijving en onderbouwde beoordeling van de mogelijk aanzienlijke milieueffecten van het voorgenomen plan of programma en van de onderzochte alternatieven op of inzake, in voorkomend geval, de gezondheid en veiligheid van de mens, de ruimtelijke ontwikkeling, de biodiversiteit, de fauna en flora, de energie- en grondstoffenvoorraden, de bodem, het water, de atmosfeer, de klimatologische factoren, het geluid, het licht, de stoffelijke goederen, het cultureel erfgoed met inbegrip van het architectonisch en archeologisch erfgoed, het landschap, de mobiliteit, en de samenhang tussen de genoemde factoren; deze beschrijving van de milieueffecten omvat de directe, en in voorkomend geval de indirecte, secundaire, cumulatieve en synergetische effecten, permanent en tijdelijk, positief en negatief, op korte, middellange en lange termijn van het voorgenomen plan of programma; de beoordeling van de aanzienlijke milieueffecten gebeurt onder meer in het licht van de overeenkomstig

Hoofdstuk II van Titel II van dit decreet vastgestelde milieukwaliteitsnormen;

c) een beschrijving en evaluatie van de mogelijke maatregelen om de aanzienlijke negatieve milieueffecten van het voorgenomen plan of programma op een samenhangende wijze te vermijden, te beperken, te verhelpen of te compenseren;

(...)”.

20. De verzoekende partij heeft naar aanleiding van het openbaar onderzoek over het bestreden plan een bezwaarschrift ingediend waarin ze heeft gewezen op de directe werking van de SEA-richtlijn, waardoor het plan een milieubeoordeling moet bevatten in de zin van die richtlijn. Ook de cel Mer heeft in haar advies van 3 juni 2005 gewezen op het ontbreken van de milieueffectrapportage. Tevens heeft de gemeenteraad van Sint-Katelijne-Waver in haar advies van 19 november 2007 erop gewezen dat de motivering om geen plan-MER toe te voegen aan het bestreden besluit niet deugdelijk is en dat in elk geval de Europese richtlijn moest worden gevolgd.

In haar advies van 1 april 2008 heeft de Vlacoro, met verwijzing naar het advies van de cel Mer, verduidelijkingen gevraagd over de redenen voor het opnemen van gebieden en de afweging ervan vanuit milieuoogpunt. Verder heeft ze bemerkt dat er geen onderzoek is gebeurd naar de luchtkwaliteit en de geluidskwaliteit.

21. De door het toentertijd geldende artikel 42 DRO aan de Vlaamse regering opgelegde verplichting om het ontwerp van gewestelijk RUP aan een openbaar onderzoek te onderwerpen en de resultaten ervan aan de Vlacoro voor advies voor te leggen, brengt met zich mee dat de Vlacoro in de eerste plaats, zoniet alleszins de Vlaamse regering, kennis moet nemen van de tijdens het openbaar onderzoek op regelmatige wijze geformuleerde bezwaren en opmerkingen en deze moet onderzoeken en beoordelen.

22. De toelichtingsnota bij het definitief vastgestelde gewestelijk RUP bepaalt wat betreft de plan-MER onder punt M “Wijzigingen n.a.v. het plenair overleg en het openbaar onderzoek” van deel 4 het volgende:

“ (...)

Plan-MER. Het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid zoals gewijzigd bij decreet van 18 december 2002 bepaalt dat bij de opmaak van bepaalde plannen het opstellen van een plan-MER vereist is. Bij de opmaak van het plan en naar aanleiding van de bespreking van het voorontwerp-rup op de plenaire vergadering van 5/6/2005, was er nog geen uitvoeringsbesluit opgesteld m.b.t. het aspect milieu-effectenrapportage. Tijdens het afbakeningsproces werden evenwel locatiealternatieven tegen elkaar afgewogen voor het realiseren van de taakstellingen. De piste van het integratiespoor werd gevolgd zoals beschreven in artikel 4.1.4 §1 van het vernoemd decreet. Daarom werd in de toelichtingsnota uitgebreider ingegaan op het gevoerde planningsproces (projectteam, overleggroep en communicatie) en de alternatieven die met betrekking tot wonen, werken en open ruimte/groen in dit proces werden onderzocht. (...)”.

Het punt B “Plan-M.E.R. (milieu-effectenrapport)” van deel 5 van de toelichtingsnota herhaalt in wezen wat reeds onder het desbetreffende punt van de toelichtingsnota bij het ontwerp van gewestelijk RUP was opgenomen. In een vierde onderdeel van dit punt wordt aandacht besteed aan de mobiliteitseffecten van de geplande ontwikkelingen.

Noch aan de hiervoor aangehaalde opmerkingen en bezwaren, noch aan de gevolgen van het plan op de luchtkwaliteit en de geluidskwaliteit wordt in de toelichtingsnota enig gevolg gegeven. Uit die nota kan evenmin worden opgemaakt waarom die elementen niet in overweging werden genomen. Uit de bestreden beslissing blijkt derhalve niet, evenmin als uit de andere gegevens van het dossier, dat de bezwaren over het ontbreken van en de tekortkomingen aan de milieueffectrapportage afdoende werden beantwoord. De verwerende partij maakt in het licht van de bovenstaande gegevens evenmin aannemelijk dat voldaan is aan de decretale vereisten met betrekking tot de inhoud van een milieueffectrapport, zoals die van toepassing waren ten tijde van het nemen van het bestreden besluit.

Het eerste middel is in de aangegeven mate gegrond.

VI. Toepassing van artikel 14ter van de gecoördineerde wetten op de Raad van State.

Standpunt van de verwerende partij

23. In haar laatste memorie vraagt de verwerende partij in ondergeschikte orde de handhaving van verscheidene lopende initiatieven. Een gebeurlijke vernietiging van het bestreden besluit op grond van procedurele tekortkomingen verhindert immers niet dat het betrokken gewestelijk RUP inhoudelijk voldoende kwaliteit biedt voor het betrokken gebied of voor de samenleving in haar geheel. De Arsenaalsite is een strategische locatie van dergelijke omvang dat een stedenbouwkundige aanpak gewenst is om een samenhangende en kwalitatieve ontwikkeling van de stationsbuurt mogelijk te maken. De in het bestreden plan voorziene bestemmingswijzigingen zijn essentieel voor de lopende initiatieven. Het niet kunnen realiseren van deze initiatieven zal een cascade-effect teweegbrengen en de ontwikkeling van het gehele gebied in het gedrang brengen, omwille van de complexe stedenbouwkundige samenhang tussen de diverse initiatieven, terwijl de verdere realisatie van het deelgebied de levenskwaliteit van de omliggende wijken daarentegen ten goede zou komen. Overigens tast de handhaving van de betrokken initiatieven het belang van de verzoekende partij niet aan, evenmin als haar voortbestaan binnen het bedrijvenpark waarin zij is gevestigd.

Beoordeling

24. Artikel 14ter van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, luidt als volgt:

“Zo de afdeling bestuursrechtspraak dit nodig oordeelt, wijst zij, bij wege van algemene beschikking, die gevolgen van de vernietigde verordeningsbepalingen aan welke als gehandhaafd moeten worden beschouwd of voorlopig gehandhaafd worden voor de termijn die zij vaststelt”.

De retroactieve werking die principieel aan een arrest tot nietigverklaring is verbonden, moet te dezen niet worden beperkt. De initiatieven

waarvan de verwerende partij de handhaving vraagt, maken immers het voorwerp uit van individuele beslissingen die niet langer door de Raad van State kunnen worden vernietigd, tenzij wanneer die beslissingen tijdig met een annulatieberoep zouden zijn aangevochten. De nietigverklaring van het bestreden besluit heeft slechts tot gevolg dat voor nieuwe beslissingen de voorheen bestaande bestemmingsvoorschriften opnieuw van toepassing zijn, totdat de bevoegde overheid een nieuw gewestelijk RUP definitief vaststelt. Het betoog dat het belang van de verzoekende partij en haar voortbestaan binnen het bedrijvenpark niet worden aangetast door het handhaven van de betrokken initiatieven en de verdere uitwerking ervan, doet geen afbreuk aan deze vaststelling.

De vraag om toepassing te maken van artikel 14ter van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, kan bijgevolg niet worden ingewilligd.

BESLISSING

1. De Raad van State vernietigt het besluit van 18 juli 2008 van de Vlaamse regering houdende de definitieve vaststelling van het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan “Afbakening regionaalstedelijk gebied Mechelen”, bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van 12 augustus 2008, in zoverre het het deelgebied nr. 2 “Strategisch stedelijk project Arsenaal-Douane” betreft.

De Raad van State verwerpt het beroep voor het overige.

2. Dit arrest dient te worden bekendgemaakt op dezelfde wijze als het gedeeltelijk vernietigde besluit.

3. De verwerende partij wordt verwezen in de kosten van het beroep tot nietigverklaring, begroot op 175 euro.

Dit arrest is uitgesproken te Brussel, in openbare terechtzitting van vier maart 2011, door de Raad van State, Xe kamer, samengesteld uit:

Roger Stevens,	kamervoorzitter,
Johan Bovin,	staatsraad,
Jeroen Van Nieuwenhove,	staatsraad,
bijgestaan door	
Greta Scheveneels,	griffier.

De griffier

De voorzitter

Greta Scheveneels

Roger Stevens